

Mr Nikola Bodiřoga
asistent Pravnog fakulteta u Beogradu

VRAĆANJE U PREDAJŠNJE STANJE U PARNIČNOM POSTUPKU*

SAŽETAK: Predmet ovog rada je analiza instituta vraćanja u predašnje stanje u parničnom postupku. Po svojoj pravnoj prirodi, to je pravno sredstvo koje omogućava parničnoj stranci da sanira negativne posledice propuštanja da blagovremeno preduzme parničnu radnju, na ročištu ili podneskom. Uspešnom primenom ovog instituta, naknadno preduzeta parnična radnja, smatra se preduzetom na vreme, a sve radnje koje je sud zbog propuštanja preduzeo, se ukidaju.

Sud će usvojiti predlog za vraćanje u predašnje stanje, ako se propuštanje stranke može pripisati opravdanim razlozima. U ovom radu zastupamo stav, da je radi efikasnosti parnične procedure, razloge za korišćenje ovog instituta potrebno svesti samo na okolnosti koje stranka nije mogla da izbegne, odnosno na okolnosti koje stranka nije mogla da ukloni.

Da bi se izbegla protivrečna tumačenja, potrebno je ustanoviti dužnost suda, da rešenje kojim usvaja predlog za vraćanje u predašnje stanje mora da obrazloži. To je neophodno kako se ne bi uskratilo pravo protivnika predlagača na izjavljivanje posebne žalbe.

Ključne reči: vraćanje u predašnje stanje, razlozi, postupak

I. Propuštanje u parnici

Parnični postupak služi zaštiti subjektivnih građanskih prava od povrede i ugrožavanja. Zasnovan na dvostranačkoj konstrukciji, njegov početak, tok i okončanje uređeno je pretežno na načelu dispozicije. Ako je ostvarivanje materijalnih građanskih prava, odnosno njihovo vršenje, pre-

* Rad primljen: 20. VI 2008. godine.

pušteno volji njihovog titulara, nema razloga da se nešto drugo propiše za njihovu zaštitu.

Pokretanje, tok i završetak parničnog postupka je u velikoj meri zavисno od volje parničnih stranaka. Parnični postupak se nikad ne pokreće po službenoj dužnosti. Ne može sud i kada uoči postojanje povrede ili ugrožavanja subjektivnog građanskog prava, da pokrene mehanizam njegove zaštite. Titular povređenog ili ugroženog subjektivnog prava je taj koji slobodno odlučuje da li će da zatraži zaštitu u parničnom postupku. Strankama su u daljem toku postupka zakonom garantovana određena procesna prava i naložene određene procesne dužnosti, kako bi se parnični postupak nesmetano odvijao.

Stranke parničnog postupka moraju imati aktivan pristup u zaštiti svojih subjektivnih građanskih prava. Ako su one indolentne, sud neće delati umesto njih, jer bi to značilo negaciju prirode prava koje se u parnici štiti.

Parnične radnje se mogu preduzeti pismeno van ročišta ili usmeno na ročištu. U praksi se redovno dešava da stranke parničnog postupka propuste da preduzmu neku parničnu radnju u roku ili se ne pojave na ročištu. Ne dovodi svako propuštanje do štetnih posledica za stranku. Nas ovde zanima situacija u kojoj je stranka zbog propuštanja roka ili propuštanja ročišta isključena od preduzimanja parnične radnje. To znači da su relevantna samo ona propuštanja usled kojih nastupa prekluzija.

a) *Propuštanje ročišta.* — Ako se parnična radnja može preduzeti na ročištu, onda o ustanovi propuštanja govorimo, ako se uredno pozvana stranka ogлуši o poziv, ili se odazove pozivu na ročište, ali se ne upusti u raspravu. Postoje brojne situacije izostanka stranke sa ročišta. Pravilo je da izostanak jedne stranke sa ročišta ne sprečava dalji tok postupka, jer sud može da raspravlja sa prisutnom strankom.

Prema važećem Zakonu o parničnom postupku¹ (u daljem tekstu: ZPP) pripremno ročište je obavezno, osim ako sud po prijemu tužbe i odgovora na tužbu utvrdi da među strankama nema spornih činjenica, ili je spor jednostavan i u drugim slučajevima određenim zakonom.² Ako sa pripremnog ročišta izostane tužilac, a uredno je pozvan, važi fikcija povlačenja tužbe. Za izostanak tuženog sa pripremnog ročišta, ZPP ne vezu je štetne posledice, što znači da će sud održati ročište sa tužiocem.³

Izostanak jedne od stranaka sa ročišta za glavnu raspravu nije smetnja daljem vođenju postupka. Sud će u slučaju da sa ročišta za glavnu raspravu izostane bilo tužilac bilo tuženi održati ročište samo sa prisutnom strankom. Ako neopravdano izostanu i tužilac i tuženi, smatraće se da je tužilac povukao tužbu. Intencija je zakonodavca da izostanak jedne

¹ Zakon o parničnom postupku, Sl. glasnik R. Srbije, 125/04.

² Vidi član 287. ZPP-a.

³ U ranijem Zakonu o parničnom postupku, izostanak tuženog sa pripremnog ročišta uz ispunjenje još nekih uslova je mogao da dovede do donošenja presude zbog izostanka.

stranke ne zadržava dalje vođenje postupka. Suprotno, izostanak obe stranke proizvodi posledice određene ZPP-om.

ZPP je vođen idejom da stranke zbog propuštanja ročišta ne treba da budu prekludirane u pogledu parničnih radnji koje su na ročištu mogle da preduzmu. Jedno od osnovnih načela ZPP-a je jedinstvo glavne rasprave. Stranke su u mogućnosti da tokom cele glavne rasprave predlažu nove činjenice i iznose nove dokaze. Osim toga one mogu u toku glavne rasprave da blagovremeno upućuju podneske, u kojima će navoditi činjenice koje nameravaju da iznesu na ročištu, kao i dokaze čije izvođenje nameravaju da predlože.⁴

Sa izuzetkom određenih prigovora ili predloga koje tužilac može preduzeti pre nego što se tuženi upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, izostanak stranke sa ročišta nije prepreka da na sledećem ročištu preduzme radnju koju je trebala da preduzme na pripremnom ročištu. Ovo naravno važi sve dok sud ne zaključi glavnu raspravu i donese meritornu prvostepenu odluku. U slučaju da sud zaključi glavnu raspravu u odsustvu stranke, ona može iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze, pod uslovom da ih bez svoje krivice nije mogla izneti do zaključenja glavne rasprave.

b) *Propuštanje rokova.* — Rok je period unutar koga se određena parnična radnja može preduzeti, tj. pre čijeg proteka se ne može preduzeti.⁵ Stranka u parničnom postupku, propuštenu radnju, tj. radnju koju ne izvrši u roku, po pravilu ne može izvršiti naknadno. Ovo ne važi za sudske rokove, čiju dužinu, koristeći ekstenzivno postavljene kriterijume određuje sud. Kod propuštanja rokova imamo pre svega u vidu zakonske rokove, čijim propuštanjem nastupa prekluzija. Zakonski rokovi su po pravilu prekluzivni, što znači da postoje izuzeci (npr. rok za odgovor na žalbu).

Propuštanjem zakonskog roka stranka biva isključena, tj. prekludirana u pravu da preduzme određenu parničnu radnju. Ako stranka propusti rok za izjavljivanje pravnog leka, ne može ga naknadno izjaviti. U nekim situacijama, propuštanje ne znači samo prekluziju, već zakonodavac pridaje propuštanju značenje pretpostavljeno izražene volje u određenom pravcu.⁶ Ako stranka koja nema zastupnika u parnici ne vrati ispravljen podnesak u skladu sa nalogom suda, smatraće se da je podnesak povučen.⁷ Upravo iz ove odredbe bi se dalo zaključiti, da opšta posledica propuštanja roka nastupa i u situaciji kada je rok odredio sud. Zbog propuštanja sudskih rokova ne bi se moglo dozvoliti vraćanje u pređašnje stanje ako je stranka mogla da traži produženje ovih rokova.⁸

⁴ Vidi član 300. ZPP-a.

⁵ S. Triva, M. Dika, *Gradansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb 2004, str. 379.

⁶ Isto, str. 386.

⁷ Vidi član 103. stav 4. ZPP-a.

⁸ Vidi B. Poznić, F. Bačić, M. Vražalić, *Zakon o parničnom postupku sa komentarom, uvodnim zakonom i registrom pojmova*, Nova administracija, Beograd 1957, str. 96.

II. Pojam i pravna priroda vraćanja u pređašnje stanje

Propuštanjem roka, po pravilu — a u određenim situacijama i propuštanjem ročišta — stranka biva isključena od parnične radnje koju o roku, odnosno na ročištu nije preduzela. To može imati štetne posledice po samu stranku. Npr. tuženi propusti da odgovori na tužbu u roku od 30 dana od dana dostavljanja, pa izgubi spor jer se donese presuda na osnovu propuštanja.

I kada za stranku nastupi isključenje iz određene parnične radnje, usled propuštanja roka ili ročišta, nastupanje štetnih posledica se ipak može izbeći. Stranci koja je propuštanjem pretrpela štetu, a koja se može kretati od gubitka prava na preduzimanje procesne radnje pa do gubitka parnice, ZPP daje mogućnost da propušteno nadoknadi i na taj način da vrati spor u stanje pre propuštanja.

Vraćanje u pređašnje stanje jeste institut parničnog postupka kojim se mogu ukloniti štetne posledice propuštanja. Ako je koja stranka iz opravdanih razloga propustila ročište ili rok za preduzimanje određene radnje, i usled toga izgubila pravo na preduzimanje te radnje, sud će toj stranci na njen predlog dozvoliti da naknadno izvrši tu radnju. Ako se dozvoli vraćanje u pređašnje stanje postupak se vraća u ono stanje u kom se nalazio pre propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je sud zbog propuštanja doneo.⁹

Ovaj institut je ustanovljen pre svega radi zaštite prava parničnih stranaka, ali ne može se izgubiti iz vida i njegov širi značaj. U određenim situacijama propuštanje koje dovodi do prekluzije, može da se odrazi negativno na donošenje zakonite i pravilne odluke. Posledice propuštanja ZPP vezuje automatski za sam čin propuštanja a ishod može biti ne samo donošenje nepovoljne presude po stranku koja je neskrivljeno propustila rok ili ročište, već i opstajanje nezakonite i nepravilne presude u pravnom poretku. Vraćanje u pređašnje stanje je namenjeno uklanjanju štetnih posledica propuštanja koje se ne može upisati u krivicu stranke. Njegov osnov leži u fikciji da je propuštena (a naknadno preduzeta) radnja bila preduzeta blagovremeno.¹⁰

Oko definisanja pravne prirode ustanove vraćanja u pređašnje stanje nije postignuta saglasnost u nauci. U nekim udžbenicima se govori o pravnom sredstvu, bez navođenja detaljnijih razloga u prilog ovakvog stava.¹¹ Po drugom tumačenju radi se o pravnom leku, redovnom ili vanrednom, zavisno od toga da li je odluka donesena posle propuštanja po-

⁹ Vidi član 111. ZPP-a.

¹⁰ B. Čalija, S. Omanović, *Građansko procesno pravo*, Pravni fakultet u Sarajevu 2000, str. 180.

¹¹ Vidi S. Triva, M. Dika, *isto*, str. 391, A. Jakšić, *Građansko procesno pravo*, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd 2007, str. 213—215, W. Rechberger, D. Ariane Simotta, *Grundriss des österreichischen Zivilprozessrechts*, Manzsche Verlags und Universitätsbuchhandlung, Beč 2000, str. 294.

stala pravnosnažna ili nije.¹² Mišljenja smo da se vraćanje u predašnje stanje ne može svrstati u pravne lekove. Za ovakvo stanovište postoje razlozi dvojake prirode. Prva grupa bi bili formalistički razlozi, a tiču se sistematike ZPP. U glavi koja uređuje pravne lekove nije se našlo mesta za vraćanje u predašnje stanje, dok su svi ostali pravni lekovi regulisani u toj glavi. Druga grupa razloga se tiče posledice koja je prouzrokovana propuštanjem. Štetna posledica koja je prouzrokovana propuštanjem se ne može poistovetiti sa odlukom koja je doneta kao rezultat propuštanja (npr. presuda na osnovu propuštanja usled propuštanja odgovora na tužbu). Štetna posledica je širi pojam, koji može da podrazumeva odluku suda kojom se postupak okončava, ali ne mora. Zahtev stranke koja se koristi ustanovom vraćanja u predašnje stanje nije upravljen na obesnaživanje konkretne odluke suda, čak i u situaciji kada je propuštanje dovelo do nepovoljnog okončanja parnice, već stranka traži vraćanje postupka u prethodni procesni stadijum, a sekundarno i uklanjanje iz pravnog poretka odluka suda koje su zbog propuštanja donete. Konačno, kod ispitivanja osnovanosti predloga za vraćanje u predašnje stanje se ne traži od stranke da uveri sud da bi bila u povoljnijem položaju, odnosno da bi odluka o meritomu bila povoljnija kao što je to slučaj sa predlogom za ponavljanje postupka.¹³ Zato se radi o pravnom sredstvu za zaštitu prava, koji je širi, genusni pojam u čiji obim se uklapa i pojam pravnog leka. Opravdanost ovakvog tumačenja potvrdila je i sudska praksa.¹⁴

III. Pretpostavke za vraćanje u predašnje stanje

Ako stranka propusti ročište ili rok za preduzimanje neke radnje u postupku i usled toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje, sud će toj stranci na njen predlog dozvoliti da naknadno izvrši tu radnju kad postoje opravdani razlozi za propuštanje.¹⁵ Iz ovako formulisanog člana 111. stav 1. ZPP-a mogu se identifikovati sledeće pretpostavke za vraćanje u predašnje stanje:

¹² Ovako G. Stanković, *Gradansko procesno pravo*, Pravni fakultet u Nišu 2004, str. 294. Interesantno je rešenje u austrijskom parničnom postupku, gde se posebno regulišu pravni lekovi protiv propuštanja, među kojima je i predlog za vraćanje u predašnje stanje (*Wiedereinsetzungsantrag*). Pored predloga za vraćanje u predašnje stanje austrijski *Zivilprozessordnung* (*Zakonik o građanskom sudskom postupku*) predviđa i postojanje prigovora (*Widerspruch*) i posebne žalbe (*Berufung*). Pri svemu ovome, zakonom su žalba i prigovor dozvoljeni samo protiv presuda na osnovu propuštanja, dok je predlog za vraćanje u predašnje stanje dozvoljen protiv svih posledica propuštanja, iz čega se da zaključiti da zakonodavac tretira predlog za vraćanje u predašnje stanje kao pravno sredstvo. Više o rešenjima u austrijskom pravu vidi u A. D. Hübner, T. Klicka, *Zivilverfahren*, LexisNexis, Beč 2005, str. 60.

¹³ Vidi S. Zuglia, *Gradanski parnični postupak FNRJ*, Narodne novine, Zagreb 1957, str. 279.

¹⁴ Vidi Rešenje Okružnog suda u Beogradu Gž. br. 12073/96 od 27. decembra 1996.

¹⁵ Vidi član 111. stav 1. ZPP-a.

a) *Potrebno je da je stranka propustila ročište ili rok za preduzimanje neke parnične radnje, te je usled toga izgubila pravo na njeno preduzimanje (prekluzija).* — Načelno stranka može da propusti rok, ročište ili procesni stadijum u parnici. ZPP ograničava korišćenje vraćanja u predašnje stanje samo u situaciji kada je stranka propustila rok ili ročište. Ono što nam odmah pada u oči jeste, da se ne traži bilo kakvo propuštanje, već propuštanje koje je kvalifikovano odgovarajućom posledicom — prekluzijom. Traži se da stranka izgubi pravo na naknadno preduzimanje propuštene radnje. U suprotnom, radilo bi se o propuštanju koje bi bilo irelevantno, imajući u vidu da bi stranka mogla da naknadno izvrši propuštenu radnju. Ako stranka izostane sa ročišta, ali predmetnu parničnu radnju može da preduzme na narednom ročištu, nema prekluzije, pa samim tim ni potrebe za vraćanjem u predašnje stanje. Kod propuštanja ročišta koje je namenjeno samo izvođenju dokaza, ne može se koristiti ustanova vraćanja u predašnje stanje, jer će stranka, koja se na ročištu nije pojavila moći na narednom ročištu za glavnu raspravu da predloži da se izvedu dokazi. U vezi sa propuštanjem rokova čini nam se opravdanim da učinimo jednu napomenu. Vraćanje u predašnje stanje se može koristiti u situaciji kada je prekluzija nastupila zato što je stranka propustila procesno-pravni rok. Ne bi bilo mesta korišćenju ove ustanove ukoliko je stranka propustila materijalnopravni rok. „U postupku je utvrđeno da je konačnu odluku o dodeli stanova solidarnosti u zakup na neodređeno vreme tužilja primila 30. januara 2001. godine, tužbu za zaštitu svojih prava podnela je sudu 15. februara 2001. godine, dakle po isteku roka od 15 dana u smislu člana 114. Zakona o radnim odnosima. Kako se radi o prekluzivnom zakonskom roku, nižestepeni sudovi su odbacili tužbu kao neblagovremenu. Pravilan je zaključak sudova. U obrazloženju pobijanog rešenja navedeni su jasni i pravilni razlozi koje prihvata i Vrhovni sud. Ukazivanje u reviziji da je u konkretnom slučaju valjalo tužbu smatrati i kao predlog za povraćaj u predašnje stanje, zbog propuštanja zakonskog roka za podnošenje tužbe iz opravdanih razloga, nije osnovano. **Po shvatanju Vrhovnog suda, povraćaj u predašnje stanje se može dozvoliti samo zbog propuštanja procesnih, a ne i materijalnopravnih rokova** (primedba autora). S obzirom na to da se u konkretnom slučaju radi o prekluzivnom materijalnopravnom roku, nije bilo moguće tužbu uzeti u postupak i kao predlog za povraćaj u predašnje stanje.”¹⁶ Pored toga, nedopušteno je i vraćanje u predašnje stanje ako je propušten rok za podnošenje predloga za vraćanje u predašnje stanje, odnosno ako je propušteno ročište određeno povodom predloga za vraćanje u predašnje stanje (*restitutio restitutionis non datur*).¹⁷ Prema stanovištu nekih autora ne bi trebalo dozvoliti vraćanje u predašnje stanje ni u situaciji u kojoj se posledica nastala propuštanjem može otkloniti drugim pravnim sredstvima. Npr. stranka je propusti-

¹⁶ Vidi Rešenje Vrhovnog suda Srbije, Rev. II 171/02. od 25. VI 2002, Izbor sudske prakse, br. 5/2004, str. 57—58.

¹⁷ Vidi član 113. ZPP-a.

la da traži donošenje dopunske presude. U tom slučaju ne može se govoriti o neotklonljivoj posledici, imajući u vidu da se o zahtevu koji bi bio predmet dopunske presude može odlučivati u novoj parnici, pokrenutoj novom tužbom. Tome se ne bi protivila zabrana *ne bis in idem*.¹⁸

b) *Zahteva se da stranka podnese blagovremen predlog za vraćanje u predašnje stanje.* — Jedino stranka koja je propustila rok ili ročište za preduzimanje parnične radnje, te je usled toga isključena od iste, može tražiti vraćanje u predašnje stanje. Predlog se podnosi u roku od osam dana, računajući od dana kada je prestao razlog koji je prouzrokovao propuštanje, a ako je stranka tek docnije saznala za propuštanje, od dana kad je saznala. Posle protoka roka od 60 dana od dana propuštanja ne može se tražiti vraćanje u predašnje stanje. Ako se vraćanje u predašnje stanje traži zbog propuštanja roka, predlagač je dužan da istovremeno sa podnošenjem predloga izvrši i propuštenu radnju.¹⁹ Rok za traženje vraćanja u predašnje stanje je zakonski rok, što znači da je mogućnost njegovog produženja od strane suda isključena. Rok od osam dana je subjektivni rok, koji se računa polazeći od ličnih svojstava stranke. Rok od 60 dana propisan u članu 112. stav 3. ZPP je objektivne prirode, što znači da se po njegovom isteku ne može podneti predlog za vraćanje u predašnje stanje, bez obzira na subjektivna saznanja stranke o razlozima propuštanja.

c) *Stranka mora dokazati postojanje opravdanih razloga zbog kojih je propustila da preduzme parničnu radnju u roku, odnosno usmeno na ročištu.* — Pojam „opravdanih razloga” je vrlo široko postavljen i raste gljiv pravni standard, čiju će sadržinu konkretizovati sud, prema okolnostima pojedinog slučaja. Postoji tumačenje po kome se propuštanje smatra opravdanim, pod uslovom da se ne može upisati u krivicu stranke, odnosno njenog zakonskog zastupnika.²⁰ Ukoliko bi protivnik predlagača priznao da su razlozi opravdani, time sud ne bi bio vezan, jer se predlogom za vraćanje u predašnje stanje najčešće ukida presuda, pri čemu postoje razlozi i na koje sud pazi po službenoj dužnosti. Kao posledica vraćanja u predašnje stanje gube na važnosti i sve odluke koje je sud u međuvremenu doneo, a moraju da se preduzmu nove parnične radnje, kojima ne bi bilo mesta da do propuštanja nije došlo. Preveliko bi opterećenje bilo za sud da postojanje opravdanih razloga utvrdi do stepena izvesnosti, zbog čega se traži samo njihova verovatnost.²¹ „Opravdan je razlog za povraćaj u predašnje stanje kada je punomoćnik stranke, računajući na normalan tok stvari, blagovremeno krenuo automobilom iz jednog mesta u drugo u kome se ima održati rasprava u sudu, ali mu se na putu desi kvar na automobilu zbog čega je zakasnio na glavnu raspravu”.²² Mišljenja smo da

¹⁸ Tako S. Zuglia, *isto*, str. 280.

¹⁹ Radi se o primeni principa eventualnosti, koji je ustanovljen da bi se izbeglo nepotrebno prolongiranje procedure.

²⁰ Tako B. Čalića, S. Omanović, *isto*, str. 181.

²¹ S. Zuglia, *isto*, str. 280.

²² Rešenje Višeg trgovinskog suda, Pž. 2572/03 od 1. III 2004, Izbor sudske prakse, 2/2005, str. 60.

ovako konstruisan pojam „opravdanih razloga” za propuštanje stvara prostor za zloupotrebe instituta. Već smo sugerisali da bi postojanje opravdanih razloga trebalo suziti na one situacije u kojima je stranka propustila rok ili ročište za preduzimanje parnične radnje usled okolnosti koje joj se ne mogu upisati u krivicu.²³ Moglo bi se otići i korak dalje i propisati da samo okolnosti koje stranka nije mogla da predvidi prema redovnom toku stvari, mogu biti osnov za traženje vraćanja u predašnje stanje.²⁴

d) *Supsidijarnost predloga za vraćanje u predašnje stanje.* — Ova pretpostavka nije eksplicitno u ZPP-u formulisana, ali nesumnjivo proističe iz tumačenja ostalih pretpostavki. Predlog za vraćanje u predašnje stanje ne bi trebalo dozvoliti, ako se štetna posledica nastala propuštanjem može ukloniti nekim drugim pravnim sredstvom. Ovakav stav je posledica načela zabrane zloupotrebe procesnih ovlašćenja.

IV. Postupak i odluke suda

Predlog za vraćanje u predašnje stanje se podnosi sudu kod koga je stranka morala da izvrši propuštenu radnju. Redovno je to sud pred kojim se vodi postupak, ali to ne mora uvek biti slučaj. To može biti i zamoljeni sud, ako se radi o radnji koja se morala preduzeti na njegovom području.

Videli smo da predlog mora da bude blagovremen. S jedne strane, stranka je vezana subjektivnim rokom koji iznosi osam dana i računa se od dana kada je prestao razlog koji je prouzrokovao propuštanje, a ako je stranka kasnije saznala za propuštanje, rok se računa od dana saznanja. S druge strane, granice su postavljene objektivnim rokom koji traje 60 dana i računa se od dana propuštanja. Bez obzira na trenutak saznanja za propuštanje, objektivni rok od 60 dana ne može biti prekoračen.

Nije propuštanje bilo kog roka i prekluzija koja usled toga nastaje, podobna za otklanjanje putem instituta vraćanja u predašnje stanje. Predlog za vraćanje u predašnje stanje se može koristiti samo kada je u pitanju procesnopravni rok, uz poštovanje ograničenja nametnutog članom 113. ZPP, koji isključuje traženje vraćanja u predašnje stanje, ukoliko je propušten rok za podnošenje ovog predloga, ili ako je propušteno ročište

²³ Za suprotan stav vidi S. Triva, M. Dika, *isto*, str. 391. Autori navode primer situacije u kojoj je do propuštanja došlo usled bitne povrede parničnog postupka koju je učinio sud. U tom slučaju, taj razlog se ne bi mogao pripisati krivici stranke, ali bi se u toj situaciji štetne posledice mogle otkloniti žalbom protiv presude.

²⁴ U austrijskom pravu se traži da je propuštanje stranke, njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika posledica neizbežnog ili nepredvidivog događaja. Nepredvidiv je događaj sa kojim stranka nije mogla da računa, ili s obzirom na njoj svojstvenu pažnju nije mogla da očekuje (subjektivno merilo). Neizbežan je događaj onaj koji stranka, odnosno njen zastupnik, sa sposobnostima koje stoje na raspolaganju prosečnom čoveku nije mogla da spreči (objektivno postavljen kriterijum). Više o ovome vidi u **W. Rechberger, D. A. Simotta**, *isto*, str. 295. Mišljena smo da bi ovako određivanje razloga zbog kojih se može tražiti vraćanje u predašnje stanje bilo prihvatljivo i za naše pravo.

određeno povodom predloga za vraćanje u pređašnje stanje. Ukoliko stranka traži vraćanje u pređašnje stanje zbog propuštanja roka, dužna je da istovremeno sa podnošenjem predloga, preduzme i propuštenu radnju (Npr. tuženi je propustio da u zakonom predviđenom roku odgovori na tužbu, pa je doneta presuda na osnovu propuštanja. U tom slučaju tuženi je dužan da istovremeno sa podnošenjem predloga za vraćanje u pređašnje stanje podnese i odgovor na tužbu).

Kada nadležni sud primi predlog za vraćanje u pređašnje stanje, najpre vrši kontrolu njegove blagovremenosti i dozvoljenosti. U slučaju da bilo koja od ove dve procesne pretpostavke nije ispunjena, sud će predlog da odbaci rešenjem. Sud će odbaciti predlog za vraćanje u pređašnje stanje i u situaciji kada je on neuređan. Podsetimo se predlog za vraćanje u pređašnje stanje se podnosi u formi podneska. Ukoliko podnesak ne sadrži sve propisane elemente, sud će taj podnesak da odbaci. Neuređan je predlog za vraćanje u pređašnje stanje, ukoliko stranka nije podnela uz njega odgovarajuće dokaze, a ne zasniva se na opštepoznatim činjenicama. „Rešenjem prvostepenog suda, odbačen je kao neuređan predlog tužilje za vraćanje u pređašnje stanje. Prema stanju u spisima, tužilja je predlog za vraćanje u pređašnje stanje zasnovala na tvrdnji da je zbog zastoja u saobraćaju zakasnila na ročište na kojem je sud doneo rešenje da se tužba smatra povučenom. Okružni sud je našao da je prvostepeni sud pravilno primenio odredbu člana 115. stav 2. ZPP-a i pobijanim rešenjem odbacio kao neuređan predlog za vraćanje u pređašnje stanje, s obzirom da isti nije zasnovan na opštepoznatim činjenicama, a tužilja uz njega nije predložila odgovarajuće dokaze.”²⁵ Iz stilizacije člana 115. stav 2. ZPP vidimo da se ne pravi razlika u zavisnosti od toga da li je predlog za vraćanje u pređašnje stanje podnela stranka preko punomoćnika advokata, ili sama ili preko punomoćnika koji nije advokat. Odredbama člana 103. ZPP-a regulisana je situacija u kojoj je podnesak nerazumljiv, ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti. ZPP pravi razliku prema tome, da li je podnesak podnet preko punomoćnika advokata ili ne. U situaciji da stranka nema punomoćnika advokata, sud je nepotpun podnesak dužan da vrati stranci ili običnom punomoćniku radi ispravke. Suprotno tome, ukoliko je nepotpun podnesak stranka podnela preko punomoćnika advokata, sud će ga odmah odbaciti, bez vraćanja na ispravku. U članu 115. stav 2. ZPP-a o ovoj razlici se ne vodi računa. Moguće je da je intencija zakonodavca bila da ovim članom kao odredbom *lex specialis* derogira opšte pravilo sadržano u članu 100, a sve u cilju sprečavanja odugovlačenja postupka.

Samo odlučivanje o predlogu za vraćanje o pređašnje stanje nije prepreka daljem toku parnice. Otuda i tumačenje po kojem je postupak za vraćanje u pređašnje stanje incidentni postupak koji se umeće u tekući postupak.²⁶ Ovo rešenje je nesumnjivo u funkciji konkretizacije načela za-

²⁵ Rešenje Petog opštinskog suda u Beogradu P. br. 1466/03. od 11. 05. 2005. godine i rešenje Okružnog suda u Beogradu Gž. br. 1156/05. od 28. 09. 2005.

²⁶ Tako G. Stanković, *isto*, str. 294.

brane zloupotrebe procesnih ovlašćenja, odnosno načela savesnog korišćenja procesnim pravima i dužnostima iz člana 9. ZPP. Da bi se sprečile zloupotrebe prilikom ulaganja neosnovanih predloga za vraćanje u predašnje stanje, pravilo je da podnošenje predloga ne dovodi do zastoja u postupku. Sud može da zastane sa postupkom dok rešenje o predlogu ne postane pravosnažno. U odsustvu izričite zakonske odredbe možemo zaključiti da će sud odrediti zastoj u postupku, ako mu se predlog za vraćanje u predašnje stanje učini osnovanim. Za donošenje odluke o zastoj u postupku ne traži se predlog stranke koja je zahtevala vraćanje u predašnje stanje. O predlogu za vraćanje u predašnje stanje sud će, po pravilu, odlučiti bez održavanja ročišta. To znači da se načelo kontradiktornosti u ovom slučaju ne primenjuje. Izuzetno, sud može da zakaže ročište, ako je to potrebno radi pravilnog utvrđivanja činjenica. U toj situaciji na ročište se mora pozvati i protivna stranka. Ona može na ročištu da opovrgne tvrdnje predlagača, što sve treba da posluži sudu da obrazuje podlogu zakonite i pravilne odluke. Sud sam ceni da li su se stekli opravdani razlozi da se dozvoli vraćanje u predašnje stanje, što znači prisustvo protivne strane, izuzev u gore opisanoj situaciji, nije od suštinskog značaja. Ako na ročište ne pristupi protivnik predlagača, to nije smetnja da se ročište održi. Isto bi vredelo i u situaciji da sa ročišta odsustvuje sam predlagač. „Sud ne može odbiti predlog za povraćaj u predašnje stanje samo zato što predlagač nije pristupio na ročište zakazano povodom tog predloga.”²⁷ Tada bi sud uzeo u obzir navode u predlogu i činjenice do kojih je došao saslušanjem protivne stranke, te na osnovu toga doneo odluku.

O predlogu za vraćanje u predašnje stanje sud meritorno odlučuje rešenjem. Sud, ukoliko prethodno nije odbacio predlog za vraćanje u predašnje stanje, može usvojiti ili odbiti predlog za vraćanje u predašnje stanje. Protiv rešenja kojim se predlog za vraćanje u predašnje stanje odbacuje ili odbija, dozvoljena je žalba. To proističe iz odredbe člana 385. stav 1. ZPP-a kojim je propisano da je protiv svakog rešenja dozvoljena žalba, osim ako je u zakonu određeno da žalba nije dozvoljena. Kako žalba protiv rešenja kojim se predlog za vraćanje u predašnje stanje odbacuje ili odbija, ZPP-om nije isključena, to iz opšteg pravila proističe njena dozvoljenost.

Ako je sud usvojio predlog za vraćanje u predašnje stanje, protiv takvog rešenja žalba nije dozvoljena, izuzev ako je sud usvojio nedozvoljen ili neblagovremen predlog. Ovde dolazimo u nedoumicu. Sva rešenja koja se donose na ročištu objavljuje predsednik veća, odnosno sudija pojedinac. Rešenje koje je na ročištu objavljeno dostaviće se strankama u overenom prepisu samo ako je protiv tog rešenja dozvoljena posebna žalba, ili ako se na osnovu tog rešenja može odmah izvršiti izvršenje, ili ako to zahteva upravljanje parnicom.²⁸ Sud odlučuje o predlogu za vraćanje u predašnje stanje, po pravilu bez održavanja ročišta. Rešenja koja sud do-

²⁷ Rešenje Višeg trgovinskog suda u Beogradu, Pž 2954/05. od 07. 04. 2005.

²⁸ Član 350. stav 2. ZPP.

nosi van ročišta se dostavljaju strankama u vidu overenog prepisa. Rešenje mora da se obrazloži, ako je protiv njega dopuštena posebna žalba. U našem slučaju, posebna žalba će biti dozvoljena samo ako je rešenjem usvojen neblagovremen ili nedozvoljen predlog. Da li je sud usvojio neblagovremen ili nedozvoljen predlog, stranka može da sazna samo čitanjem obrazloženja rešenja. Šta ako sud rešenje kojim usvaja predlog za vraćanje u predašnje stanje ne obrazloži, budući da protiv njega nije dopuštena posebna žalba, osim u slučaju usvajanja neblagovremenog ili nedozvoljenog predloga? U slučaju da se protivniku predlagača dostavi neobrazloženo rešenje, on ne može da uoči da li je usvojen neblagovremen ili nedozvoljen predlog. Iluzorno je očekivati da će sud ako je usvojio neblagovremen ili nedozvoljen predlog, to navesti u obrazloženju, kako bi protivnik predlagača mogao da se žali. Izlaz iz ove situacije bi mogao da bude brisanje člana 116. ZPP-a, te bi onda po opštem pravilu, žalba bila dozvoljena protiv svakog rešenja kojim je usvojen predlog za vraćanje u predašnje stanje, ili ustanovljavanje obaveze suda, da rešenje kojim usvaja predlog stranke za vraćanje u predašnje stanje mora da obrazloži. Onda bi svakako došla u obzir i izmena člana 352. ZPP, te bi trebalo propisati da rešenje mora biti obrazloženo ne samo ako je protiv njega dopuštena posebna žalba, već i u drugim slučajevima predviđenim zakonom. Ovo bi važilo i u situaciji da je sud usvojio predlog za vraćanje u predašnje stanje na osnovu održanog ročišta.

Troškovi postupka redovno obuhvataju ne samo podnošenje, ispitivanje i rešavanje predloga za vraćanje u predašnje stanje, nego i troškove parničnih radnji, koje će ukoliko se predlog usvoji, biti obesnažene. Troškove postupka pokrenutog predlogom za vraćanje u predašnje stanje uvek snosi predlagač. Ovo vredi i u situaciji u kojoj je usvojen predlog za vraćanje u predašnje stanje. Prepreka zbog koje predlagač nije mogao da blagovremeno preduzme parničnu radnju, predstavlja slučaj koji se desio njemu kao osobi ili njegovoj imovini, pa se u tom slučaju primenjuje pravilo *casus nocet domino*.²⁹ Svaka stranka je dužna da, nezavisno od ishoda parnice naknadi protivnoj stranci troškove koje je prouzrokovala svojom krivicom ili slučajem koji se njoj dogodio.³⁰

Sud može zastati s postupkom dok rešenje o prelogu za vraćanje u predašnje stanje ne postane pravnosnažno. Podnošenje predloga za vraćanje u predašnje stanje će prouzrokovati zastoj, ako se po oceni suda predlogu može udovoljiti. Prilikom odlučivanja da li će da odredi zastoj u postupku, sud bi morao da vodi računa u kojoj se fazi postupak nalazi. Ako sud pravnosnažnim rešenjem dozvoli vraćanje u predašnje stanje, parnica se vraća u onaj procesni stadijum u kojem se nalazila pre propuštanja. Biće ukinute sve odluke koje je sud zbog propuštanja doneo. Osnovno dejstvo vraćanja u predašnje stanje se ogleda u tome što se konstituiše fikcija da je naknadno preduzeta parnična radnja, zapravo blagovremeno pred-

²⁹ S. Zuglia, *isto*, str. 283.

³⁰ Vidi član 151. stav 1. ZPP.

uzeta. Ako je, zbog propuštanja roka za izjavljivanje žalbe doneta pravno-snažna presuda, vraćanje u pređašnje stanje oduzima presudi svojstvo pravnosnažnosti, a podneta žalba smatra se blagovremenom.

Kako se pravnosnažnim usvajanjem predloga za vraćanje u pređašnje stanje postupak vraća u prethodni stadijum, a preduzete parnične radnje gube važnost *ex lege*, to znači da rešenje ima konstitutivno dejstvo.

RESTITUTION IN PREVIOUS CONDITION IN LITIGATION PROCEDURE

Nikola Bodiroga, L.L.M.
assistant, Faculty of Law, Belgrade

Summary

The main goal of this article was to analyze the restitution in previous condition in litigation procedure. When a party to the litigation proceedings fails to take a procedural action, because she overstepped the time limit or because she didn't attend the hearing, it can use motion for restitution in previous condition. By its legal nature it is a legal remedy, that creates a fiction that lately undertaken procedural action has been taken on time and enables the party to remove the consequences of its failure.

A motion for restitution in previous condition can be granted, only if there are justified reasons. It is our opinion that motion for restitution in previous condition should be allowed only when a party can prove the existence of unavodiable or unremovable circumstances that prevented it from taking procedural action on time. Otherwise using this remedy can cause unreasonable delay. The court order granting restitution in previous condition should specify reasons, in order to provide other party to launch an appeal against that order.

Key words: restitution in previous condition, reasons, procedure